

USNESENÍ

(anonymizovaný opis)

Vrchní soud v Praze projednal v neveřejném zasedání konaném dne 29. července 2025 stížnost odsouzeného [příjmení] [příjmení], narozeného [datum], toho času ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Bělušice, proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. dubna 2025, čísla jednacího 63 T 1/2023-5445, a rozhodl

takto:

Podle § 148 odst. 1 písm. c) trestního řádu se stížnost odsouzeného [příjmení] [příjmení] zamítá.

Odůvodnění:

1. Městský soud v Praze rozhodl usnesením ze dne 16. 4. 2025 č. j. 63 T 1/2023-5445 (dále také jen „napadené usnesení“) tak, že podle § 33 odst. 2 tr. řádu a contrario se návrh odsouzeného [příjmení] [příjmení] na přiznání nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu ve věci sp. zn. 63 T 1/2023 zamítá, a to především s odůvodněním, že jmenovaný neosvědčil, že nemá dostatek prostředků, aby uhradil náklady obhajoby, když nesplnil svou tzv. důkazní povinnost, ke svému návrhu nedoložil ničeho k prokázání své nemajetnosti a neučinil tak ani na výzvu soudu. Nad rámec uvedeného, kromě odkazu na některá rozhodnutí Ústavního soudu a ústavní a zákonné mantinely, soud prvního stupně poukázal na to, že odsouzený by vzhledem ke svému věku a zdravotnímu stavu mohl být ve věznici pracovní zařazen a dostát tak své odpovědnosti za pohledávky vyplývající z trestního řízení s tím, že náklady za ustanoveného obhájce lze splácet.

2. Shora uvedené usnesení ve lhůtě stanovené zákonem (§ 143 tr. řádu) svou stížností napadl jako oprávněná osoba (§ 142 tr. řádu) odsouzený [příjmení] [příjmení]. Ten v odůvodnění své stížnosti ze dne 23. 4. 2025 upozornil, že je státním příslušníkem Bangladéšské lidové republiky, česky se dorozumívá jen s obtížemi a ve Věznici Valdice nesehnal druhého odsouzeného, který by mu s reakcí na výzvu z 13. 3. 2025 na doplnění žádosti o bezplatnou obhajobu, doručenou mu 21. 3. 2025, pomohl, tj. za něho sepsal a doložil jeho majetkovou situaci. Nyní je ve Věznici Bělušice a tuto stížnost za něj sepisuje další odsouzený, přičemž upozornil, že v řízení odmítl tlumočníka jen proto, že mu soudní výrazivo přeložil a vysvětlil advokát, kterého již nyní nemá.

3. Dále stěžovatel poukázal na to, že sám soud prvního stupně (bod 10. napadeného usnesení) uvádí, že není pracovní zařazen, že nepobírá žádné dávky ani důchod, nemá na svém účtu finance a ani v úschově věznice nemá žádný movitý majetek větší hodnoty. Neumí si představit, co víc by mohl a měl doložit, aby prokázal svou nemajetnost. Přitom nalézacímu soudu je známa judikatura netrvalající na prokázání nemajetnosti, „se vši jistotou“, ale postačí, pokud ze všech indicií předložených obviněným a zahrnutým ve spise plyne, že je nemajetný (viz. Nález ÚS II .1411/20 - práv. věta).

4. Za kuriózní pak stěžovatel označil argumentaci městského soudu v bodě 7. napadeného usnesení, tedy že stát má nahradit náklady obhajoby až, teprve tehdy, kdy jsou v rozumné míře vyčerpány možnosti...pomocí peněžních prostředků.... nejbližší rodiny“, ačkoliv taková argumentace Městského soudu v Brně („naznačil, že by za stěžovatele mohl soudní poplatek uhradit někdo jiný“ - nález sp. zn. II.ÚS 3112/17, bod 23 IN PRINCIPIO) již ve spojení s dalšími excesy vedla k vyslovení porušení práva na přístup k soudu. Stěžovatel jednak považuje ekonomickou situaci v Bangladéšské lidové republice, v jedné z nejhudších zemí světa, za notorietu, jednak vzhledem k tomu, že ust. § 33 odst. 2 tr. řádu mluví toliko o obviněném, a nikoliv o příslušnících jeho nejbližší rodiny, má za to, že tento argument nemá oporu v zákoně

ani judikatuře (nález sp. zn. IV.ÚS 2590/19, I.ÚS 22/10, či judikát Rt 2/2013 k 11Tz 4649/2011) a je proto nepřijatelný.

5. Odsouzený vyjádřil nesouhlas rovněž s tím, že se v bodě 11. napadeného usnesení pojednává o jeho zdravotním stavu, který nebyl prokázán, aby z něho byly vyvozeny hypotetické úvahy do budoucna o „možnosti pracovního zařazení ve výkonu trestu“, což je podle něho argumentace, kterou s odkazem na četná rozhodnutí Ústavního soudu (nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV.ÚS 301/05 - bod 89, I.ÚS 670/05 - odst. 34, I.ÚS 643/06 - body 38, 39, 68, 69, 70, II.ÚS 1411/20 - bod 51, III. ÚS 3067/13 - bod 11, II. ÚS 849/16 - bod 24, III.ÚS 3588/22 - bod 16, II.ÚS 3194/18 - bod 22, judikát Ro 99/2013 odst. 28), odmítá jako nepřijatelnou, neboť „založí-li soudy své rozhodnutí ... na hypotetických příjmech, které by obviněný někdy v blíže neurčené budoucnosti mohl získat, poruší tím právo obviněného na bezplatnou pomoc obhájce podle čl. 40 odst. 3 Listiny a v důsledku též omezí jeho právo na soudní ochranu a na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny“ (viz právní věta nálezů Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 1411/20, III.ÚS 3582/20, IV.ÚS 2590/19 a další).

6. Dále stěžovatel, údajně při vědomí toho, že není spatřována protiústavnost ve skutečnosti, že rozhodnutí vydala vyšší soudní úřednice a nikoli předseda soudu, namítl nezákonnost tohoto postupu, když se v tomto případě podle něho nejedná o nějaké „jednoduché rozhodnutí“, přičemž odkázal na právní názor „ESLP“ z rozsudku Podbielski a Ppu Pulpure proti Polsku č. 39199/98 (citovaného v nálezů II.ÚS 3112/17 - bod 17.) Podle jeho názoru „právo na bezplatnou obhajobu“ není na podústavní úrovni dosud uspokojivě provedeno (II.ÚS 1866/20 - bod 18), přičemž tedy nejde o něco, co lze jen tak svěřit úřednickému rozhodování a vyžaduje to rozhodování nestranné. Pokud je nezbytné, aby soudu před rozhodnutím doplnil podklady ke své nemajetnosti, pak nechť je mu stanovena přiměřená lhůta, popř. i uvedeno, jaké podklady by měl doložit. Nemajetnost se posuzuje k datu 5. 2. 2025, nikoliv k pozdějšímu datu či nějakému hypotetickému „období hojnosti“, které ve výkonu trestu odnětí svobody při tamních výdělcích (2 000 – 5 000 Kč) nejspíše nenastane, a přitom posílat finance mimo věznicí lze až po dosažení částky 35 000 Kč na účtu, což při reálné výši výdělků ve VTOS nemusí nastat ani za mnoho let. Úvahy o splátkách jsou tak podle něho zcela mimo realitu VTOS, když vězeňská služba si vše přednostně ukradne (viz rozsudek KS v Praze č. j. 51 T 36/2019-42 z 9. 4. 2020) a nepřezkoumatelný je i závěr, podle kterého zjevně nemajetný odesílatel nemá právo na obhajobu za sníženou odměnu (I. ÚS 22/10 a judikát Rt 2/2013 - 11Tz 49/2011).

7. V doplnění stížnosti ze dne 16. 5. 2025 odsouzený zaslal potvrzení o výkonu trestu odnětí svobody z Věznice Bělušice, podle něhož není pracovním zařazen, ale do práce se hlásí a odkázal taktéž na připojený výplatní list odsouzeného [jméno] [příjmení] a jeho příjmy z pracovního zařazení ve výkonu trestu odnětí svobody. Dále přiložil další judikáty, a to Rt 47/1991 – usnesení o povinnosti soudu zjistit možnost uhradit dlužnou částku, Rt 2/2013 o kritériu pro přiznání nároku na bezplatnou obhajobu a zda ve věci neměl rozhodovat soudce, nález I. ÚS 22/10, jenž zdůrazňuje nutnost výzvy k doplnění podkladů k prokázání nemajetnosti, a odkázal i na nálezy Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 3966/17 (o tom, že rozhodný je stav v době rozhodování o nároku), IV.ÚS 2590/19 (o tom, že nelze zohledňovat hypotetické budoucí příjmy), II.ÚS 1411/20 (o tom, že prokázání nemajetnosti nemusí být bezpochybné) a III.ÚS 3582/20 (se zákazem posuzovat tzv. majetkovou potencialitu - tj. mohl by být ve výkonu trestu pracovním zařazen).

8. V dalším doplnění stížnosti ze dne 28. 5. 2025 odsouzený v podstatě opakuje svou argumentaci z přechozích stížností s tím, že vzhledem k doloženým nálezům napadené usnesení nemůže obstát.

9. Vrchní soud v Praze v souladu s § 147 odst. 1 tr. řádu přezkoumal napadené usnesení, jakož i řízení mu předcházející, a dospěl k závěru, že stížnost odsouzeného není důvodná.

10. Ze spisového materiálu vyplývá, že odsouzený [příjmení] [příjmení] byl pravomocně uznán vinným rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 18. 10. 2023 č. j. 63 T 1/2023-4751 ve znění rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 2. 2024 č. j. 11 To 113/2023-4975 pro spáchání zvláště závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) trestního zákoníku a byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání deseti let, pro jehož výkon byl zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Dále mu byl uložen trest propadnutí věci a trest propadnutí náhradní hodnoty.

11. V této trestní věci byl odsouzenému, resp. tehdy obviněnému, na základě opatření soudce Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 27. 7. 2022 č. j. 37 Nt 4104/2022 ustanoven obhájce Mgr. et Mgr. [jméno] [příjmení], advokát se sídlem Šafaříkova 201/17, 120 00 Praha 2.

12. Tomuto obháji odsouzeného pak byla usnesením Městského soudu v Praze ze dne 10. 1. 2025 č. j. 63 T 1/2023-5356 ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 3. 2025 č. j. 11 To 7/2025-5383 přiznána odměna, náhrada hotových výdajů a náhrada za promeškaný čas v celkové výši 267 440,30 Kč, která byla již byla vyplacena (20. 3. 2025).

13. Dne 5. 2. 2025 odsouzený [příjmení] [příjmení] podal žádost o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu s tím, že je ve výkonu trestu odnětí svobody a nemá žádné finanční prostředky na zaplacení náhrad obhájce, což ostatně uváděl i v rámci své stížnosti do usnesení Městského soudu v Praze ze dne 10. 1. 2025 č. j. 63 T 1/2023-5356.

14. Přípisem ze dne 13. 3. 2025 vyzval Městský soud v Praze odsouzeného k doplnění žádosti o bezplatnou obhajobu, kdy konkrétně uvedl, jaké informace a podklady má doložit, přičemž zároveň si sám učinil dotaz na Věznici Valdice k osobním a majetkovým poměrům odsouzeného. Jelikož odsouzený v jím uvedené lhůtě nedoložil ničeho, městský soud o jeho žádosti negativně rozhodl již shora uvedeným napadeným usnesením.

15. Jak stanoví § 33 odst. 2 tr. řádu, osvědčil-li obviněný, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby, rozhodne předseda senátu (v přípravném řízení pak soudce), že má nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu. Návrh je oprávněn podat mimo jiné obviněný, přičemž by měl být opatřen přílohami, jimiž by měla být prokázána jeho důvodnost (§ 33 odst. 3 tr. řádu). S ohledem na předmětná ustanovení trestního řádu jsou při rozhodování o nároku obviněného na bezplatnou obhajobu (případně za sníženou odměnu) rozhodná dvě hlediska. Prvním hlediskem je majetková situace obviněného, tzn. dlouhodobý nedostatek finančních prostředků k hrazení nákladů obhajoby, druhým je pak hledisko, že obviněný dostatečně osvědčil svou tvrzenou nemajetnost.

16. V tomto případě obžalovaný svou nemajetnost v rámci vykonávacího řízení pouze tvrdil, nikoli však také dokládal. Stížnostní soud si je vědom toho, nakolik je problematické a časově náročné při omezení osobní svobody (z výkonu trestu) zajišťovat úřední či jiné listiny, obzvláště jedná-li se o cizího státního příslušníka, i toho, že lhůta 14 dnů byla v takovém případě poměrně krátká. Na druhé straně sám odsouzený žádným způsobem na výzvu v dané lhůtě nereagoval, nedožadoval se prodloužení lhůty eventuálně překlady výzvy do jazyka, který ovládá, a žádné listiny a odpovědi na výzvu soudu (byť alespoň jen prohlášení o neexistenci bankovních účtů, finančních úspor, movitého či nemovitého majetku) deklarujících jeho současnou nemajetnost v celkové rovině nedoložil a nadto tak neučinil ani v době a rámci stížnostního řízení, tedy ani později se nepokusil svou neschopnost hradit náklady obhajoby jakkoli osvědčit.

17. Nutno dodat, že soud prvního stupně nad rámec svých povinností sám některé požadované údaje zjišťoval prostřednictvím vězeňské služby, čímž získal poznatky o tom, že odsouzený není ve výkonu trestu pracovní zařazen z důvodu nedostatku pracovních míst, že nepobírá žádné dávky sociálního zabezpečení, že na svém, „vězeňském kontě“ nemá žádné finanční prostředky a ani v úschově věznice movitý majetek vyšší hodnoty. Ovšem majetková situace odsouzené osoby

se nemusí odvíjet jen od věci a hodnot, které má v dosahu věznice. Čili ani tato zjištění soudu prvního stupně či další tvrzení odsouzeného vztahující se ryze k jeho výdělkovým možnostem ve výkonu trestu nemají potenci osvětlit, resp. osvědčit celkovou ekonomickou situaci stěžovatele a jeho schopnost uhradit náklady obhajoby.

18. Lze se tak zcela ztotožnit s postupem a závěrem městského soudu v tom směru, že odsouzený nijak neosvědčil, že má nárok na bezplatnou obhajobu či obhajobu za sníženou odměnu, a proto bylo na místě již z tohoto důvodu jeho žádosti nevyhovět a tuto zamítnout.

19. Za poněkud nepřipadné a ryze spekulativní však lze označit další tvrzení soudu prvního stupně v tom směru, že odsouzený by mohl být ve výkonu trestu (s ohledem na svůj věk a zdravotní stav) pracovníčně zařazen a dostat díky tomu příslušným finančním závazkům, pokud je odsouzený v režimu zvýšené ostrahy a pokud soud sám získal poznatky o tom, že ani v jedné z věznic, v nichž byl odsouzený doposud umístěn (prozatím Věznice Valdice, Věznice Bělušice), přes svůj zájem pracovníčně zařazen být nemohl pro nedostatek vhodných pracovních příležitostí. Vedle toho soud prvního stupně zjevně pominul disproporci mezi případnými příjmy z pracovní činnosti realizované prostřednictvím věznice (řádově maximálně tisícikoruny měsíčně) a výší nákladů na obhajobu (takřka 270 000 Kč) a dále skutečnost, že tzv. obhaječné není jedinou nákladovou položkou, kterou s sebou stěžovatel po dobu výkonu trestu, resp. bezprostředně po svém propuštění, ponese, a to nejen jako odsouzený, ale rovněž jako otec dvou nezletilých dětí, které jsou především na svých rodičích existenčně závislé. Ostatně na současnou judikaturu Ústavního soudu ČR vztahující se k hypotetickým a dlouhodobým prognózám výdělků odsouzených (její upozadění) správně a vyčerpávajícím způsobem poukázal sám stěžovatel. V tomto směru tudíž nelze přijmout argumentaci soudu prvního stupně, která však jen základní důvod pro zamítnutí žádosti o bezplatnou obhajobu nad rámec uvedeného doplňovala.

20. Vedle toho, že odsouzený řádně neosvědčil jím tvrzenou nemajetnost, stížnostní soud se rozhodl taktéž přispět svým věcným (tedy nejen formálním) pohledem na daný případ, a to především v zájmu spravedlnosti a prezentace zachování práva odsouzeného na právní pomoc, resp. obhajobu.

21. Jak bylo již shora naznačeno, potenci odsouzeného k náhradě obhajoby je třeba posuzovat primárně v intencích celkové majetkové situace a výdělkových možností, které se nemusí odvíjet jen od finančních prostředků, které má obviněný/odsouzený aktuálně (v pohotovostní podobě) k dispozici. Ze spisového materiálu bylo totiž zjištěno, že odsouzený [příjmení] [jméno] sám při vazebním zasedání dne 28. 7. 2022 uvedl, že vlastní v Bangladéši pozemek, který má hodnotu asi 4 miliony. Ať již se jedná o české koruny či bangladéšskou taku, tato majetková hodnota dalece přesahuje již určené náklady obhajoby. Nelze tak odsouzeného označit za osobu nemajetnou, v jejíž možnostech a schopnostech není hradit náklady obhajoby. I z tohoto pohledu se v této věci jeví být zásadní to, že odsouzený se ani nepokoušel svou nemajetnost prokazovat a odvolával se ve svých podáních ryze na okolnosti související s jeho výkonem trestu odnětí svobody, čímž odváděl pozornost minimálně od svého nemovitého majetku mimo území našeho státu, o němž přitom v počátcích trestního řízení sám hovořil.

22. Pokud se jedná o námitku odsouzeného, že v jeho věci rozhodovala o jím uplatněném nároku na bezplatnou obhajobu vyšší soudní úřednice, nikoliv předseda senátu, k tomu stížnostní soud uvádí, že podle ustanovení § 27a tr. řádu jednoduchá rozhodnutí, s výjimkou rozhodnutí o vině a trestu, zpravidla vydává a vykonává a administrativní úkony spojené s řízením provádí vyšší soudní úředník. Zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, pak mimo jiné určuje, které úkony může vyšší soudní úředník provést samostatně a kdy postupuje z pověření předsedy senátu (popř. soudce). V daném případě vyšší soudní úřednice (přidělená, rozvrhem práce Městského soudu v Praze na rok 2025“ k senátu 63 T) postupovala v souladu s § 12 uvedeného zákona, dle kterého může v trestním řízení vyšší soudní úředník provádět veškeré úkony soudu prvního stupně

s výjimkou taxativně vymezených úkonů, mezi něž nepatří rozhodování o nároku na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu. Rovněž námitka stěžovatele, že se v tomto případě nejedná o „jednoduché“ rozhodnutí, nemůže obstát, obzvláště bylo-li podstatou rozhodnutí zamítnutí žádosti pro nedoložení vyžádaných podkladů, tedy neunesení důkazního břemene. Nadto je namístě připomenout, že případné vadné usnesení orgánu rozhodujícího v prvním stupni lze napravit nejen v rámci stížnostního řízení před nadřízeným soudem, ale taktéž postupem podle § 146 odst. 1 tr. řádu, tedy tzv. autoremedurou. Námitky odsouzeného proti postupu nalézacího soudu při rozhodování o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu tudíž považuje stížnostní soud za neopodstatněné.

23. Vzhledem ke všemu shora uvedenému Vrchní soud v Praze neshledal stížnost odsouzeného [příjmení] [příjmení] proti napadenému usnesení Městského soudu v Praze důvodnou, a proto ji podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu zamítl.

Poučení:

Proti tomuto usnesení není stížnost přípustná.

Praha 29. července 2025

JUDr. Helena Kutzlerová
předsedkyně senátu